

18 SZAVAD VILÁGOSSÁG AZ UTAMON

Bibliai ismeretterjesztő füzetek

**Megjelenik a Keresztény Értelmiségi Kör
és az Agapé Kiadó gondozásában a Hitélet folyóirat mellékleteként**

18A A SZÁMŰZETÉS, EGY FÖLD NÉLKÜLI NÉP DRÁMÁJA

Elképzelhetjük, milyen érzelmek hatották át a politikai felelőseket, amikor 587 júliusában megkezdődött a száműzetés szomorú időszaka: tanácstalanság, kiábrándultság, levertség, elsősorban pedig az a tudat, hogy mindenki a maga módján elősegítette a nép öngyilkosságát.

A jövő a bizonytalanság korszakaként rémlett fel. Megszűntek népként létezni, nem volt Mózeshez vagy a bírákhoz hasonló vezetőjük. Úgy tűnt, a közösség kimúlásra van ítélve, ugyanaz történik velük, mint azokkal, akiket Szamariából hurcoltak el. Egy szerencsétlen nép utolsó túlélőinek érezték magukat. Ilyen gondolatok gyötörték azokat, akik a Jeruzsálemtől ezerkétszáz kilométerre fekvő Babilon felé tartottak.

KOLLEKTÍV LELKIISMERET-VIZSGÁLAT

Egyesek másokban keresték a hibát, míg a többség inkább a közös és egyéni lelkiismeretvizsgálat mellett döntött. Marcangoló kérdések nyugtalanították a szívüket, lelküket: „Miért vetettük el Jeremiás intelmeit? Miért nem válaszoltunk kellő időben vészjósló felhívásaira?” Mindenki rá gondolt. S ez az ember, aki annyi szenvedésen ment át, a legbecsültebb prófétává vált. Nem volt velük Babilóniában, mert engedélyt kapott arra, hogy Judában maradjon. A próféta befolyása és hatása a népre azonban csak növekedett azáltal, hogy minduntalan felidéztek üzeneteit. Az ő szavainak fényénél megértették azt is, hogyha az ember megfeledezik Istenről, vagy megveti szent akaratát, akkor önmagát teszi tönkre: a hűtlenség miatt kialszanak a családi tűzhelyek, a társadalomban erőszak üti fel a fejét. A száműzöttek belátták és megvallották bűneiket (olvassa el C59).

A legfontosabb – a kiengesztelődés – azonban függőben maradt, hiszen a megbocsátás csakis Istentől jöhet. Vajon elképzelhető, hogy Jahvé sorsukra hagyja őket, és úgy bánik velük, mint Szodoma és Gomorra bűnöseivel, vagy éppenséggel mint Szamariával? Megint Jeremiás nyitotta meg nekik a remény kapuját, mert nemcsak büntetéseket jószolt, hanem beszélt a megtérésről és a megbocsátás lehetőségéről, arról, hogy Isten apa, akinek felindul bensője a megbüntetett gyermek hangja és sírása miatt (Jer 31,20).

Jeremiás levelet írt az első áttelepítéssel (598) száműzetésbe kerülteknek is, hirdetvén, hogy büntetésük eltart egy ideig, de nem lesz végleges: „Bizony, ha letelik Babilon hetven esztendeje, meglátogatlak titeket, és valóra váltom rajtatok azt a jó ígémet, hogy visszahozlak benneteket hazátokba” (Jer 29,10).

EZEKIEL A JÖVŐBE TEKINTŐ PRÓFÉTA

Amikor a később érkezett száműzöttek csatlakoztak az előbbiekhöz, azt tapasztalták, hogy az eltelt tíz év megpróbáltatási már bizonyos eredményekhez vezettek a lelki megújulás terén (olvassa el a B30-at). A mindentől megfosztott nép részletesen elemezte emlékeit és vallási hagyományait, továbbá a megtérés és a hűség útját kereste. A papok egy csoportja a történetükre emlékeztette őket, kezdve attól az időtől, amikor Józue meghódította a földet, és amikor hősi tetteket vitték végbe a bírák, egészen Sámuelig és a királyokig. Ezt a múltat a mózesi eszmény és gondolkodásmód fényében tárták a nép elé, úgy ahogyan az meg volt írva a „Törvény Könyvében” azaz a Második Törvénykönyvben. Összegyűjtötték a legrégebbi emlékeket a páttriákról és felfedezték, hogy ők egy lelki örökségnek, az Isten Szavá-

nak az örökösei, amely az emberhez szól, akinek erre választ kell adnia.

E mozgalom képviselői közül kiemelkedik Ezekiel, aki rendkívüli képzelőtehetséggel rendelkezett, és tudott másokat lelkesíteni. Jeruzsálemi pap volt, 598-ban került száműzetésbe. Jahve négy-öt évre rá az egyik legnagyobb prófétává tette.

Ezekiel már első látomásában, amely a hivatására és a küldetésére vonatkozott, Jahve dicsőségéről elmélkedik, amely Jeruzsálemből átköltözött Babilonba (Ez 1), mert Isten az ember után megy, hogy találkozzon vele. Ez azt is jelentette, hogy a száműzöttek hazájukon kívül is számíthatnak Istenre, Jahve jelenlétére, akit mindennütt lehet „imádni lélekben és igazságban” (olvassa el Jn 4,20-26).

Későbbi látomásaiban Ezekiel egy száraz, emberi csontokkal telített völgyet látott, amelyeket Isten lehelete életre hívott úgy, mint a teremtésnél (37), egy patak pedig a jeruzsálemi Templomban lelhető forrásból a Holt-tengerbe csörgedezett, hogy életet vigyen bele (47). A két látomás azt jelképezte, hogy Jahvé életre kelti saját holt népét, de van mélyebb szimbolikus jelentése is: azt az új életet jelzi, amelyet Jézus ad a Szentlélek adománya által (l. Jn 2,19–22; 19,34; 7,37–39).

Ennek a népnek Jahvé lesz a pásztor, aki egybegyűjti őket saját aklába, hogy utána átadja a nyáját Dávid egyik fiának (34, olvassa el még Lk 15,4–7 és Jn 10,11–16).

Jahve egy napon majd új szövetséget köt népével (36,24–28). Mi már tudjuk: ez Jézus műve.

DEUTERO-IZAJÁS

A hazátlan nép Ezekiel látomásai ellenére, amelyekben a jövő Templomát és az istentisztelet új formáját

látta, s minderről részleteket is eléjük tárt, gyámoltalan volt, megalázott és elnyomott.

Közben Isten meghívott egy másik prófétát is, akinek nem tudjuk a nevét, később azonban elnevezték Deutero-Izajásnak (Második Izajás), mert írásai Izajás könyvében találhatóak (40–45 fejezet).

Ennek a prófétának az alapüzenete megtalálható írásának első szavaiban: „Vigasztaljátok, vigasztaljátok népemet!” (40,1). A könyv tehát Izrael vigasztalását célozta meg – a vigaszok könyvének számít, s üzenetét így fogalmazhatjuk meg: a száműzetés megszűnik, a büszke Babilóniát lerombolják (Iz 47). (Ez meg is történt, amikor 539-ben Kürosz, a perzsa uralkodó megszállta az ország területét.) Isten, aki minden népnek az Ura, megszabadítja majd Izraelt, és a Jeruzsálembé való visszatérés új kivonulásnak fog számítani (Iz 40; 43,16–17).

A Második Izajásban négy igen fontos éneket, illetve költeményt találunk Jahvé szolgájáról, a szenvedő szolgáról, akinek a szenvedése dicsőséggé változik (Iz 42,1–9; 49,1–6; 50,4–11; 52,13–53,12). A negyedik ének, amely a Biblia legszebb oldalait képezi, leírja, hogy Istennek ez a szolgája, hogy adott elégtételt a bűnökért szenvedése árán. Halál után elnyerte dicsőségét, a lelki termékenység pedig fokozódott (C 60).

Kicsoda ez az Isten szolgája? A száműzött nép? Jeremiás? Valamelyik másik próféta? Nincs pontos válaszunk. Az egyetlen, amit tudunk, hogy ötszáz évvel később Jézus Izajás szavairól kijelentette, hogy rá vonatkoznak, azaz összefoglalják az Atya rá vonatkozó tervét (Lk 24,25,27; ApCsel 8,32–35).

18B – KIEGÉSZÍTŐ OLVASMÁNYOK

29 – EZEKIEL TEOLÓGIAI ÜZENETE

Ezekiel protokanonikus könyvének teológiája megfelel a papi iratok teológiájának: Isten legfőbb és legszembetűnőbb tulajdonsága a szentsége, nemcsak erkölcsi szempontból, hanem léte szerint, metafizikai értelemben is. Amit Isten az egyes emberrel ill. népével tesz, az szentségének vagy a szentségén esett sérelemnek a jóvátételére irányul. Ebből következően Ezekiel istenfogalma eléggé egyoldalú, az érzelmi vonatkozások Isten és ember viszonyában háttérbe szorulnak.

2 Másfelől viszont Jahve, épp neve szentségéért roppant

bőkezűen osztogatja ajándékait az üdvösség érdekében, mert, bár népe hűtlenül elpártolt, Ő továbbra is Izrael Istene maradt. Jahve és Izrael összetartozik: Jahve Izrael Istene, Izrael pedig Jahve népe (11,20). Ez így volt mindig és a jövőben is így lesz. Amint Izrael története tanúsítja, Jahvénak terve van népével. Ez a kiválasztáson alapszik, továbbá a szövetségkötésen, valamint a szövetséghez kötődő ígéreteken: számos utód, saját föld és Jahvének népe közt lakása, mint áldás forrása. Ezt az ígéretet kapták az ősatyák, s az Egyiptomból való kivonulás után Jahve teljesítette is ígéretét, a nép bűnei miatt azonban veszendőbe ment: Izraelt elűzték

földjéről, Jahve nem lakik többé népe körében. Ebből Ezekiel arra következtet a kiválasztottság tudatában, hogy a nép sorsa jobbra fordul, és helyreáll a korábbi állapot. Az idegen iga összetörik, a szétszóródott nép egybegyűl, visszatér hazájába és biztonságban él, mihelyt megkötik a béke szövetségét. Ám a béke megkötéséhez Jahvénak új szívet, új lelket kell adnia, meg kell tisztítania és szentelnie népét. Akkor Jahve népe körében lakhat örökre.

Haag, Bibliai Lexikon, 417

30 – A SZÁMÚZETÉS ÉS A KERESZTÉNY

A számúzetéssel foglalkozó bibliai részletek Isten tervének egy fontos mozzanatára emlékeztetik a keresztényt, s emiatt figyelmes olvasását igényelnek. Kétségkívül sokkal többet jelentenek egy történelmi dokumentációtól, vallási üzenetük is van: a kereszténynek tartania kell magát a prófétáknál lelhető minden pozitív kijelentéshez, kiváltképpen ha az az Újszövetségre vagy Jahve Szolgájára vonatkozik, hiszen mindez érinti a keresztény életét, mert miután megismerte a Szövetséget valamint Krisztus szenvedését és feltámadását, bőven meríthet ezek kincstárából.

A számúzetés már önmagában is tanulságos: megmutatja, hogyan viszonyul Isten a néphez. Láthatjuk, hogy nem akarja a bűnös halálát, hanem azt, hogy megtérjen és éljen. Ha megpróbáltatást, büntetést bocsát az emberre azt azért teszi, hogy gyermekei növekedjenek a lelkiekben. A számúzetés Istenére gondol Pál apostol is, amikor ezt írja: „Tudjuk azt is, hogy akik Istent szeretik, azoknak minden javukra válik, hiszen ő saját elhatározásából választotta ki őket.” (Róm 8,28). A számúzetés a szenvedés és a kereszt misztériumának a megértéséhez is hozzásegít, hiszen a szenvedés vezet az életre: „Vajon nem ezeket kellett elszenvednie a Messiásnak, hogy bemehessen dicsőségébe?” (Lk 24,26)

P. de Surgy, Las grandes etapas del misterio de la salvación, 115–116

A számúzetés, a bűn kinyilatkoztatása

Azért volt szükség erre a tartós katasztrófára, hogy a nép és vezetői tudatára ébredjenek gyógyíthatatlan romlottságuknak (Jer 13,23; 16,12 kk). A próféták fenyegetései, amelyeket mindaddig semmibe vettek, most betű szerint megvalósulnak. A számúzetés tehát úgy jelenik meg, mint az annyiszor leleplezett hibák büntetése: a vezetők hibái, akik ahelyett, hogy Isten szövetségére támaszkodtak volna, túlzottan emberi, politikai számításokban kerestek segítséget (Iz 8,6; 30,1k; Ez 17,19kk); a gazdagok bűnei, akik kapzsiságukban az erőszakkal és a csalással megbontják a nép testvéri egységét (Iz 1,23; 5,8...; 10,1); az egész nép bűnei, az erkölcstelen-

ség és a botrányos bálványimádás (Jer 5,19; Ez 22), amelyek gonosz helylyé teszik Jeruzsálemet. (...)

A büntető jóvendölések megvalósulása elvezette a számúzötöket ahhoz, hogy komolyan vegyék a próféták szolgálatát; de éppen az ő szavaikban találtak most okot a reménységre. A büntetés hirdetését ugyanis mindig a megtérésre szóló felhívás és a megújulás ígérete kíséri (Oz 2,1k; Iz 11,11; Jer 31). Az isteni szigorúság nem más, mint a féltékeny szeretet kifejeződése; Isten, még amikor büntet, akkor is csak az első gyengédség újraeledését szeretné leginkább látni (Oz 2,16k); a megbüntetett gyermek sírása megrázza atyai szívét (Oz 11,8kk; Jer 31,20). Ezek az üzenetek, amelyeket oly kevéssé hallgattak meg Palesztinában, most élénk visszhangra találnak a számúzötök körében Babilonban. Az egykor üldözött Jeremiás a legjobban megbecsült prófétává válik.

A számúzötök közül is támasztott Isten utódokat, akik vezették és bátorították a népet a nehézségek közepe. A pogány fegyverek győzelme az ő isteneik győzelmének tűnt; nagy volt a kísértés, hogy elbűvöli őket a babiloni kultusz. A prófétai hagyomány azonban arra tanította a számúzötöket, hogy vessék meg a bálványokat (Jer 10; Iz 44,9...; vö. Bár 6). Ezekiel, a deportált pap pedig nagyszabású látomásokban kapott kinyilatkoztatást Jahve „mozgékonyágáról”, akinek a dicsősége nincs bezárva a templomba (Ez 1), és akinek a jelenléte láthatatlan szentélyt képez a számúzötök számára (Ez 11,16).

Isten szava, Isten jelenléte: ezen az alapon kultuszt lehetett szervezni és kifejleszteni – nem áldozati kultuszt, hanem a zsinagógai liturgiát, amely abban állt, hogy összegyűltek meghallgatni Istent (a szent könyvek olvasása és magyarázása révén) és beszélni hozzá az imádságban. Így kialakult a szegények szellemi közössége, amely teljesen Isten felé fordult, és egyedül tőle várta az üdvösséget. A papi osztály feladata az volt, hogy ennek a közösségnek elmondja a szent történelem eseményeit, és megtanítsa a törvényt; ennek a tevékenységnek az eredménye lett a papi kódex, az ősi emlékek és parancsok összegyűjtése és felújítása, amelyek Izraelt Jahve szent népévé és királyi papságává tették.

Ez a megújított Izrael, távol attól, hogy megfertőzze magát a bálványimádástól, az igaz Isten hírnökévé vált a pogány földön. Megnyílván hivatása előtt, hogy a „nemzetek világossága” (Iz 42,6; 49,6) legyen, Jahve egyetemes országának eszkatológikus reménysége felé fordult (Iz 45,14).

Xavier Léon-Dufour, Bibliikus teológiai szótár, 1161–1163

18C – ELMÉLKEDÉSRE ÉS MEGBESZÉLÉSRE AJÁNLOTT SZÖVEGEK

59 – A BŰNBÁNÓ IZRAEL IMÁJA

„Megfenyítettél, s hagytam hogy fenyíts, mint a járomba még be nem tört tinó. Hozz vissza, engedj viszsztatérem, mert te vagy az Úr, az én Istenem!

Igaz, elfordultam tőled, de már bánom bűnömet; amióta észre tértem, mellemet verem. Szégyenkezniem kell, arcomat pír borítja, mert ifjúkorom gyalázatát viselem.”

Jer 31,18–19

60 – A NEGYEDIK ÉNEK JAHVÉ SZOLGÁJÁRÓL...

„Nézzétek, szolgám diadalmaskodik, fönséges lesz és felmagasztalják, és nagy dicsőségre emelkedik.

Amint sokan megborzadtak láttán, – hiszen oly dics-telennek látszott, és alig volt emberi ábrázata –, úgy fog majd sok nemzet ámulni rajta, és királyok némulnak el színe előtt. Mert olyasmit fognak látni, amelyet még soha nem hirdettek nekik; és olyan dolognak lesznek tanúi, amelyről addig soha nem hallottak.

Ki hitt abban, amit hallottunk, és az Úr karja ki előtt nyilvánult meg?

Úgy nőtt fel előttünk, mint a hajtás, és mint a gyökér a szomszjas földből. Nem volt sem szép, sem ékes [hiszen láttuk], a külsejére nézve nem volt vonzó.

Megvetett volt, utolsó az emberek között, a fájdalmak férfia, aki tudta, mi a szenvedés; olyan, aki elől iszonyattal eltakarjuk arcunkat, megvetett, akit bizony nem becsültünk sokra.

Bár a mi betegségeinket viselte, és a mi fájdalmaink nehezettek rá, mégis (Istentől) megvertnek néztük, olyannak, akire lesújtott az Isten, és akit megalázott.

Igen, a mi bűneinkért szúrták át, a mi gonoszságainkért törték össze; a mi békességünkért érte utol a büntetés, az ő sebei szereztek nekünk gyógyulást.

Mi mindnyájan, mint a juhok, tévelyegtünk, ki-ki a maga útjára tért, és az Úr mégis az ő vállára rakta mindnyájunk gonoszságát.

Megkínozták, s ő alázattal elviselte, nem nyitotta ki a száját. Mint a juh, amelyet leölni visznek, vagy amint a bárány elnémul nyírója előtt, ő sem nyitotta ki a száját.

Erőszakos ítélettel végeztek vele. Ugyan ki törődik egyáltalán ügyével? Igen, kitepték az élők földjéből, és bűneink miatt halállal sújtották.

A gonoszok közt adtak neki sírboltot, és a gazdagok mellé temették el, bár nem vitt végbe gonoszságot, sem álnokság nem volt a szájában.

Úgy tetszett az Úrnak, hogy összetöri a szenvedéssel. Ha odaadja életét engesztelő áldozatul: látni fogja utódait, hosszúra nyúlik élete, és teljesül általa az Úr akarata.

Majd ha véget ér lelkének gyötrelme, látni fogja a világoosságot, és meglegedés tölti el. Szendvéssével sokakat megigazultakká tesz szolgám, mivel gonoszságakat magára vállalta.

Ezért osztályrészsül sokakat adok neki, és a hatalmasok lesznek a zsákmánya, amiért életét halálra adta, és a gonosztevők közé sorolták, noha sokak vétkeit hordozta, és közben imádkozott a bűnösökért.”

Izajás 52,13–53,12

18D – ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

Ki tárta ki a Babilóniába száműzött nép előtt a reménység kapuját?

Milyen tanulságot tudunk levonni Ezekiel első látomásából?

Egészítse ki a következő mondatot:

Jeremiás beszélt a száműzötteknek a megtérésről és a megbocsátás lehetőségéről, arról, hogy Isten, akinek a megbüntetett hangja és sírása miatt.

Milyen üzenetet rejt magában a száraz csontok látomása?